

გაკვეთილი 5

იმპორტ–ექსპორტი

საერთაშორისო ვაჭრობა

• **საბაჟო დეკლარაცია და მასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი განმარტებები**

საბაჟო დეკლარაციის თავფურცელი შედგება 54 გრაფისგან. პირობითად დეკლარაცია შეიძლება დაიყოს მარჯვენა და მარცხენა ნაწილებად. მარჯვენა ნაწილში მოთავსებულია ფინანსური ნაწილი, ხოლო მარცხენაში საინფორმაციო ნაწილი. საბაჟო დეკლარაციაში, თავფურცელზე დეკლარირდება მხოლოდ ერთი დასახელების პროდუქცია. ყოველ მომდევნო ფურცელზე შესაძლებელია 3 ტიპის პროდუქტის დეკლარირება.

დეკლარაციის მნიშვნელოვანი გრაფების განმარტებები:

1	ექსპორტიორი	
8	იმპორტიორი	
12	დამატებითი ღირებულებები: ჯამდება საზღვრამდე გაწეული ყველა ხარჯი, გარდა ინვოისისა	
15	გამომგზავნი ქვეყნის კოდი	
16	წარმომობის ქვეყნის კოდი	
17	მიმღები ქვეყანა	
18	სატრანსპორტო საშუალება საზღვარზე	
21	სატრანსპორტო საშუალება ქვეყნის შიგნით	
19	შეფუთვის მეთოდი (მაგ: ტომარა, პალეტები, ყუთები და ა.შ.)	
22	ვალუტის კოდი	
23	ვალუტის ეროვნული კურსი მოცემულ დღეს	
33	სასაქონლო ნომენკლატურის კოდი, რომელსაც მიესადაგება დაბეგვრა	
35	ტვირთის ბრუტო წონა	
36	ტვირთის ნეტო წონა	
41	დამატებით ზომის ერთეული (მაგ: ხის მასალა იბეგრება კუბამეტრის მიხედვით)	
42	საქონლის ღირებულება ინვოისის მიხედვით	
43	საბაჟო ღირებულების განსაზღვრის მეთოდი. არსებობს 6 მეთოდი	
	1	ინვოისის მიხედვით
	2	ბოლო 3 თვის განმავლობაში იდენტურ საქონელზე არსებული სტატისტიკური ფასი
	3	ბოლო 3 თვის განმავლობაში მსგავს საქონელზე არსებული სტატისტიკური ფასი
	4	შიდა ბაზარზე არსებული მსგავსი საქონლის ფასის 60%-70%
	5	პროდუქციის თვითღირებულების დადგენა
6	სარეზერვო მეთოდი - ფინანსთა სამინისტროს რეკომენდირებული ფასების ნუსხა	
44	ტვირთის თანხმელები დოკუმენტაცია თანახმად კლასიფიკატორისა (მაგ: 001- ინვოისი, 002- კონტრაქტი, 027-წარმომობის სერტიფიკატი, 030-ფიტოსანიტარული, 031-ვეტერინარული, 049- შეფუთვის ფურცელი და ა.შ.).	
45	კორექტირების კოეფიციენტი, გამოიყენება იმ დროს თუ საბაჟო არ ეთანხმება ინვოისში მითითებული თანხას (მაგ: რეალურ საბაზრო ფასთან მიმართებაში ძალიან დაბალი ფასია).	
46	საქონლის სტატისტიკური ღირებულება (42 და 12 გრაფების ჯამი)	
47	გადასახდლები 33 გრაფისთვის განკუთვნილი ტარიფების შესაბამისად (კლასიფიკატორები: 10-მოსაკრებელი, 20-ბაჟი, 28-დღგ). მაგ: გადასახდლების დაანგარიშება პროდუქტზე, რომელიც ექვემდებარება ბაჟის და დღგ-ს გადახდას: $(46 + 46 \times 12\%) + (46 + 46 \times 12\%) \times 18\%$	

საიმპორტო ბაჟი: საქართველოში პროდუქციის უმეტესობა განთავისუფლებულია ბაჟისგან, ხოლო ის პროდუქცია რაც საიმპორტო ბაჟს ექვემდებარება იბეგრება 5% ან 12 %-ით.

დეკლარაციის დასრულების შემდეგ მეწარმეს ეგზავნება შეტყობინება დეკლარაციაში გამოთვლილი გადასახადების რაოდენობის და მათი გადახდის ვადების შესახებ.

საზღვარი და საბაჟო (დღეს უკვე „გეზ“) არ არის ერთი და იგივე. საზღვარზე ხდება ტვირთების გადამისამართება და ნაწილობრივ საბაჟო გაფორმება. ხოლო საბაჟოზე („გეზ“) - ტვირთების დათვალერება, დოკუმენტაციის შესწავლა, გაფორმების პროცესი - ანუ ყველა ის პროცედურები, რასაც ითვალისწინებს გაფორმების ეკონომიკური ზონა.

ექსპორტ/იმპორტთან დაკავშირებული სასარგებლო რჩევები

ა) სასაქონლო ნომენკლატურაში ბოლო ციფრების სწორად შერჩევა სერიოზულ გავლენას ახდენს იმაზე თუ რა გადასახადებით დაიბეგრება მოცემული საქონელი.

ბ) ავტოტრანსპორტზე ტვირთის განაწილება - საქართველოს კანონმდებლობით ერთ ღერძზე მაქსიმუმი დასაშვები ნორმაა 10ტ. მანქანის ჯამური წონა კი არ უნდა აღემატებოდეს 44 ტ.-ს. დარღვევის შემთხვევაში ექვემდებარება ჯარიმას (ლიმიტს ზემოთ 1 კგ. - 1 ლარი) და მოითხოვება ტვირთის ავტოსატრანსპორტო საშუალებაზე მოთხოვნის შესაბამისად გადანაწილება.

გ) იმპორტ-ექსპორტის დროს, მეწარმემ უმჯობესია დააზუსტოს მისთვის საჭირო პროდუქციის ჯგუფში არის თუ არა რომელიმე ურთიერთშემცვლელი კომპონენტი გათავისუფლებული დღგ-თი დაბეგრისგან. მაგ: გრანიტი იბეგრება ბაჟით და მარმარილო არა. ასევე შესაფუთი მასალის შემთხვევაში 50 გრ.-იანი მინის ბოთლები არ იბეგრება და 100 გრ.-იანი იბეგრება. შესაბამისად თუ ორი ურთიერთშემცვლელი პროდუქციიდან ორივე მისაღებია მეწარმესთვის, შეუძლია შემოიტანოს ის, რომელიც არ ქვემდებარება განბაჟებას.

დ) იმპორტირებული საქონლის ღირებულება უნდა შეესაბამებოდეს მის საბაზრო ფასს ქვეყანაში. თუ დიდი სხვაობაა დაფიქსირებულ და რეალურ საბაზრო ფასს შორის, მებაჟეები ითვალისწინებენ საბაზრო ფასს.

ე) საზღვარზე ხდება მხოლოდ 300-იდან 1500 ლარამდე პროდუქციის განბაჟება, ხოლო 1500 ლარს ზემოთ საბაჟოზე („გეზ“-ში). „გეზ“-ში გაფორმება 24 საათიანი რეჟიმით ხდება. უბრალოდ - ტერმინალის მომსახურების საფასური არასამუშაო დროს ორმაგდება.

-
-
-

საბაჟო დერეფნები

გაფორმების ეკონომიკურ ზონაში შემოსული ნებისმიერი ტვირთი გეზ-ის პროგრამული უზრუნველყოფის მეშვეობით ავტომატურად ხვდება ერთ-ერთ „საბაჟო დერეფნის“ რეჟიმში.

1. წითელი დერეფანი - ამ დროს ხდება სატრანსპორტო საშუალების გახსნა და ტვირთის დეტალური შემოწმება (დოკუმენტარული და ფიზიკური შემოწმება) შემდგომი ტვირთის გაფორმებით;
2. ყვითელი - მებაჟე დეტალურად სწავლობს მხოლოდ დოკუმენტაციას და აფორმებს ტვირთს;
3. მწვანე - პირდაპირ ხდება ტვირთის გაფორმების პროცესი;
4. ლურჯი - ტვირთის დეკლარირება შესაძლებელია მის საზღვარზე მოსვლამდე. ტვირთის გაფორმება შესაზღვრებულია პირდაპირ საზღვრიდან გეზში შესვლის გარეშე.

• ექსპორტ/იმპორტთან დაკავშირებული გადახდის მეთოდები

საერთაშორისო ვაჭრობაში გადახდის ოთხი ძირითადი ფორმა არსებობს:

1. წინასწარი (საავანსო) ანგარიშსწორება;
2. ანგარიშსწორება ღია ანგარიშით;
3. დოკუმენტური აკრედიტივი;

4. დოკუმენტური ინკასო;
5. გაყიდვები კონსიგნაციის პირობით.

წინასწარი, საავანსო, ანგარიშსწორება

წინასწარი ანგარიშსწორების პირობების გამოყენებით, ექსპორტიორმა შესაძლოა თავიდან აიცილოს საკრედიტო რისკები, რადგან გადახდა სრულდება საქონლის საკუთრებაში გადაცემამდე. ამ სიტუაციაში ექსპორტიორი თავისუფლდება თანხის ამოღების პრობლემებისგან და შეუძლია ფულის მყისიერი გამოყენება. წინასწარი გადახდა მყიდველისთვის, შესაძლოა ქმნის ფულის რეზერვის საჭიროებას და ასევე ზრდის რისკს. მყიდველები ხშირად წუხან, რომ წინასწარი გადახდის შემთხვევაში, საქონელი არ გაიგზავნება. ექსპორტიორები, რომელთაც მიაჩნიათ, რომ გადახდის ეს მეთოდი ერთადერთია ბიზნესის წარმოებისას, შესაძლოა არაკონკურენტულ პოზიციაში აღმოჩნდნენ იმ კონკურენტებთან, რომლებიც გადახდის უფრო მოქნილ პირობებს გვთავაზობენ. წინასწარი ნაღდი ანგარიშსწორება მიზანშეწონილია გამოვიყენოთ შემდეგ შემთხვევებში: ა) რეკომენდებულია მაღალი რისკის მქონე სავაჭრო ურთიერთობებში ან ბაზრებზე, აგრეთვე, იდეალურია ინერენტ-ბიზნეს საქმიანობისთვის; ბ) იმპორტიორის კრედიტუნარიანობა საეჭვოა, არადამაკმაყოფილებელია ან გადაუმოწმებელია; გ) იმპორტიორის წარმომავალი ქვეყნის პოლიტიკური და კომერციული რისკები ძალიან მაღალია; დ) იმპორტიორი ოპერირებს ინერენტ-ბიზნესში, სადაც საკრედიტო ბარათით ანგარიშსწორება უნდა იყოს კონკურენტის საგანი.

ანგარიშსწორება ღია ანგარიშით

ღია ანგარიშით ბიზნეს საქმიანობისას ხდება საქონლის გადაზიდვა და მიწოდება ანგარიშსწორების ვადამდე, რომელიც ძირითადად 30-დან 90 დღემდეა. ექსპორტიორი მნიშვნელოვანი რისკის ქვეშაა, რადგან საქონლის გადაზიდვის შემდეგ შესაძლოა მოხდეს გადახდის ვალდებულების შეუსრულებლობა. ღია ანგარიშის პირობები შესაძლოა შეთავაზებულ იქნას კონკურენტუნარიან ბაზრებზე ერთი ან რანდენიმე სავაჭრო საფინანსო მეთოდის გამოყენებით: (ა) ექსპორტის საბრუნავი კაპიტალის ფინანსირება; (ბ) მთავრობის მიერ გარანტირებული საბრუნავი კაპიტალის პროგრამები; (გ) საექსპორტო საფინანსო დაზღვევა; (დ) საექსპორტო ფაქტორინგი.

დოკუმენტური აკრედიტივი

აკრედიტივის გავრცელებული ფორმებია: გამოთხოვადი; გამოუთხოვადი; დაუდასტურებელი; დადასტურებული.

- გამოთხოვადი აკრედიტივი: ნებისმიერ დროს შეიძლება შეიცვალოს ან გაუქმდეს ემიტენტი ბანკის მიერ, ხშირ შემთხვევაში აპლიკანტის მითითებით და ბენეფიციარის გაფრთხილების გარეშე. ვინაიდან იგი ბენეფიციარს მხოლოდ მცირე დოზით სთავაზობს უსაფრთხოებას ანგარიშსწორების თვალსაზრისით, ასეთი ფორმა ძალზე იშვიათად გამოიყენება.
- გამოუთხოვადი აკრედიტივი: ბენეფიციარს აძლევს გარანტიას, რომ მის მიერ საქონლის მიწოდება ან მომსახურება ანაზღაურდება, როგორც კი იგი შეასრულებს აკრედიტივის პირობებს და წარმოადგენს აკრედიტივთან გარეგნული ნიშნებით შესაბამის დოკუმენტებს. გამოუთხოვადი აკრედიტივის ცალმხრივად გაუქმება ან შეცვლა არცერთ მხარეს არ შეუძლია. სხვა სიტყვებით, ასეთ აკრედიტივში ცვლილების შეტანა თუ მისი გაუქმება ნებადართულია მხოლოდ ყველა მონაწილე მხარის თანხმობის შემთხვევაში.
- დადასტურებელი აკრედიტივი: აკრედიტივის გამცემი ბანკის გარდა გადახდის შესახებ გარანტიას იძლევა მიმღები ბანკიც. ანუ აკრედიტივი ორივე ბანკის მხრიდან არის დადასტურებული. ეს ნიშნავს რომ დამადასტურებელი ბანკი იღებს დამოუკიდებელ ვალდებულებას გადახდაზე იმისდა მიუხედავად, შეძლებს თუ არა ემიტენტი ბანკი მისთვის ანაზღაურების მიცემას. ამ შემთხვევაში ექსპორტიორი მაქმილარუად დაცულია.

- დაუდასტურებელი აკრედიტივი: აკრედიტივი დამოწმებულია მხოლოდ მისი გამცემი ბანკის მიერ და არ არის დადასტურებული მიმღების ბანკის მიერ. შესაბამისად მიმღები (ექსპორტიორის) ბანკი არ იღებს ვალდებულებას გადახადაზე, და რისკიც შესაბამისად უფრო მეტია.

ქვემოთ ჩამოთვლილია აკრედიტივის დამატებითი სახეები, რომლებიც გამოიყენება საერთაშორისო ვაჭრობის პროცესში (თუმცა ნაკლებად გამოიყენება საქართველოში): რევილვერული აკრედიტივი, აკრედიტივი „სტენდბაი“ (სარეზერვო აკრედიტივი), ტრანსფერებელური აკრედიტივი

დოკუმენტური აკრედიტივით სარგებლობის უპირატესობები

- გადახდის უნარიანობის დადასტურება;
- შესაბამისი დოკუმენტების მიღება-მყიდველს შეუძლია გამყიდველთან წინასწარ შეათანხმოს იმ საბუთების ჩამონათვალი, რომელიც თან უნდა ახლდეს მიღებულ საქონელს;
- მეტი სამართლებრივი დაცვა-აკრედიტივი წარმოადგენს გარანტიას გამყიდველისათვის, რომ თანხები გადმოირიცხება მის სასარგებლოდ, თუ ის შეასრულებს გარიგებით დაკისრებულ ყველა ვალდებულებას;
- სწრაფი ანაზღაურება - ექსპორტიორის მიერ თანხის მიღება ხდება მოკლე ვადაში პარტნიორი ბანკების საშუალებით;
- კონტროლი მიწოდების ვადებზე და დოკუმენტების მოწოდებაზე;
- მაღალრისკიან ქვეყნებთან ურთიერთობის დროს შესაძლებელია რისკის გაბათილება დამოწმებული აკრედიტივის მოთხოვნით, რაც გულისხმობს, რომ გარანტი ხდება მსოფლიოს ერთ-ერთი პირველი კატეგორიის ბანკი.

იმპორტის ანგარიშწორებისთვის აკრედიტივის გახსნა

ეს პროცესი გულისხმობს: ექსპორტიორთან საერთაშორისო კონტრაქტის ხელმოწერას, განაცხადის ფორმის წარდგენას, აკრედიტივის გადახდის უზრუნველყოფას, აკრედიტივის გაცემას.

დოკუმენტური ინკასო

დოკუმენტური ინკასო წარმოადგენს ექსპორტიორის მიერ ბანკისათვის მიცემულ განკარგულებას მოახდინოს იმპორტიორისაგან გარკვეული თანხის ინკასირება კომერციული დოკუმენტების (რომელთაც შეიძლება თან ახლდეს ფინანსური დოკუმენტებიც) სანაცვლოდ. დოკუმენტური ინკასო საგრძნობლად იაფია დოკუმენტურ აკრედიტივთან შედარებით და საერთაშორისო სავაჭრო პრაქტიკაში ძირითადად გამოიყენება პარტნიორებს შორის ნდობის არსებობის შემთხვევაში.

დოკუმენტური ინკასო ძირითადად მიზანშეწონილია, როდესაც: იმპორტიორსა და ექსპორტიორს აქვთ ნდობა და ერთად მუშაობის გამოცდილება მყიდველის გადახდის უნარიანობა და გადახდის სურვილი არ არის საეჭვო; იმპორტიორი მხარის ქვეყანაში არის სტაბილური პოლიტიკური, ლეგალური და ეკონომიკური გარემო; არ არსებობს იმპორტის აკრძალვები იმპორტიორი მხარის ქვეყანაში და ყველა საჭირო ლიცენზია უკვე არსებობს.

დოკუმენტური ინკასოს უპირატესობებია: ექსპორტიორს აქვს საშუალება შეინარჩუნოს კონტროლი გადამხდელის მიერ გადახდის, ან თამასუქის მიღებამდე; ოპერაციის შესრულება მარტივი და იაფია; გადახდა ხშირად უფრო სწრაფად სრულდება ვიდრე ღია ანგარიშის შემთხვევაში.

გაყიდვები კონსიგნაციის სახით

საერთაშორისო კონსიგნაციით გაყიდვების დროს წარმოებს იგივე საბაზისო პროცედურები, როგორც ადგილობრივ ბაზარზეა მიღებული. მასალები ექსპორტიორის სახელით მიეწოდება უცხოელ დისტრიბუტორს გასაყიდად. ექსპორტიორი ინარჩუნებს საქონლის მფლობელობის უფლებას, ვიდრე დისტრიბუტორი გაყიდის პროდუქციას. პროდუქციის გაყიდვისთანავე გადასახადი იგზავნება ექსპორტიორთან. ამ მეთოდის გამოყენებით, ექსპორტიორს აქვს უდიდესი რისკი და ძალიან მცირე კონტროლის საშუალება საქონელზე.